

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 1 – ארץ מופלאה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

ארץ מופלאה

ימי תשועה

שכבה בוגרת

הרציונאל

"כל מי שנתנבא לא נתנבא כי אם בארץ הזאת או בעבורה... וראוי לנחול את הארץ ההיא, שהיא רק מדרגה אחת למטה מגן עדן...
בארץ ההיא נענו (האבות) באש מן השמים ובאור האלוקים... בארץ ההיא היו, בלא ספק, המקומות שנמצאו ראויים להיקרא **שערי שמים**...
אברהם הועבר מארצו אל המקום ההוא אשר בו בלבד יגיע לתכלית השלמות. הארץ הזאת, הנועדת לשרת כל העולם, הוכנה כנחלה לשבטי בני ישראל...
מה תאמר אפוא לעם הסגולה אשר זכה לשם "עם ה'" בארץ המיוחדת הנקראת "**נחלת ה'**"? (רבי יהודה הלוי, ספר הכוזרי מאמר שני).
מתוך דברי ריה"ל נוכל ללמוד על פניה השונות של הארץ כארץ הנבואה, ארץ האבות, ארץ המקדש וארץ נחלת ה'. ארץ ישראל הוא המקום היחיד להתפתחותנו הרוחנית כעם. הארץ מותאמת לייעודנו כעם סגולה "לשרת כל העולם".
בשיעור זה ילמדו התלמידים על ייחודה הפנימי הרוחני של הארץ, ויבינו כי עם ישראל ללא ארצו אינו יכול למלא ייעודו.

המטרות

- התלמידים יכירו את מעלת הארץ וייחודה.
- התלמידים יבינו כי עם ישראל יכול למלא ייעודו אך ורק בארץ ישראל.
- התלמידים יכירו בהתפתחותה של ארץ ישראל וירושלים בדורנו.

מבנה השיעור

- פתיחה: באיזו אוניה תבחר? (מליאה)
- שלב א': ארץ ישראל: נעים להכיר! (קבוצות)
- שלב ב': כל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה... (מליאה וקבוצות)
- שלב ג': "ועם כל חורבנה היא טובה מאד" (זוגות)
- סיכום: פעילים למען הארץ (זוגות או קבוצות)

ההכנות הנדרשות

- יש להביא דפים ריקים (או חצאי דפים) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש להכין את הכותרות (נספח 1) לתלייה על הלוח.
- יש להכין איורים (נספח 2) לתלייה על הלוח.
- יש להכין שישה כרטיסי מידע (נספח 3), כרטיס אחד לכל קבוצה.

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 1 – ארץ מופלאה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

- יש לצלם את "אגרת הרמב"ן לבנו נחמן" (נספח 4) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש להכין שש רצועות בריסטול ולהביא טושים צבעוניים לשלב הסיכום.

מהלך השיעור

פתיחה : באיזו אונייה תבחר ? (מליאה)

- נקריא לתלמידים :

תאר לך שניצלת מהשואה האיומה. המלחמה נגמרה ואתה צריך לבחור על איזה אונייה לעלות. אנייה אחת מפליגה לארץ ישראל ואנייה אחרת מפליגה לדרום בונגלולו. בארץ ישראל אין עדין שלטון יהודי. ערבים שולטים בארץ אך מאפשרים ליהודים לגור בה כמו אורחים עם זכויות מסוימות. היהודים החיים שם הם מיעוט. בדרום בונגלולו, מקום מרוחק מארץ ישראל, בחבל ארץ גדול, הקימו היהודים מדינה חדשה עם שלטון יהודי וצבא יהודי ממש כמו היום. במדינה החדשה אין סכסוכים, אין מלחמות עם הערבים והיהודים שם חיים ברווח כלכלי ובשלום. על איזה אונייה תעלה?

- נחלק לכל אחד דף נייר ריק.
- נבקש מכל תלמיד לכתוב על הדף על איזו אונייה יעלה וכמה שיותר סיבות לבחירה שבחר.
- נאזין לתשובות.

שלב א': ארץ ישראל: נעים להכיר ! (קבוצות)

- נסביר : כדי לבחור בין שתי הבחירות מוכרחים להכיר מהי ארץ ישראל. אם לא מבינים מהי הארץ עבור העם היהודי אפשר בקלות לבחור לעלות לאונייה שמוליכה לדרום בונגלולו.
- נאמר שארץ ישראל מחביאה בתוכה סוד. זו אינה ארץ רגילה ככל הארצות. כעת נפצח את סודה.
- נתלה על הלוח את הכותרות (נספח 1) ואת האיורים (נספח 2) באופן אקראי.
- נתחלק לשש קבוצות ונחלק לכל קבוצה "כרטיס מידע" (נספח 3).
- נסביר את המשימה : כל קבוצה צריכה
 - להתאים את הכותרת הנכונה לכרטיס.
 - לזהות את האיור המתאים לתוכן הכרטיס.
 - להסביר מדוע האיור תואם את המידע.
 - לענות על השאלה שבסוף הכרטיס.
- נערוך סבב בו כל קבוצה בתורה תסביר את תוכן הכרטיס וכיצד האיור מתאים לכרטיס שלה.
- נתלה את הכרטיסים עם הכותרות והתמונות בסביבת הלמידה.

שלב ב': כל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה... (מליאה וקבוצות)

- נקריא את הציטוט הבא :

"לעולם ידור אדם בארץ ישראל, בעיר שרובה גויים, ואל ידור בחוצה לארץ, ואפילו בעיר שרובה ישראל. שכל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה למי שאין לו אלוה" (הרמב"ם, הלכות מלכים, פרק ה' הלכה י"ב)

- נשאל: בפתיחה של השיעור שאלנו לאיזה אונייה נעלה, לאונייה שמובילה לארץ ישראל שרובה גויים או למחוז אחר שרובו יהודים עם שלטון יהודי. כיצד מכריעים חכמים בשאלה?
- נשאל: למה מדמים חכמים את מי שדר בחוץ לארץ לעומת מי שדר בארץ? האם תוכלו להסביר למה התכוונו?
- נבקש מכל קבוצה לענות על השאלה מתוך המידע שבכרטיס שלה לדוגמא:
 - אם אין בית מקדש רחוקים מה' = ארץ הקודש והמקדש.
 - רק בארץ ישראל אפשר להתנבא וליצור קשר עם ה' = ארץ הנבואה.
 - עיקר המצוות הן בארץ ישראל = ארץ המצוות.
 - וכן הלאה.
- נאמר: עד כה למדנו שמות שונים של הארץ המלמדים על תכונותיה.
- נשאל:
 - מה השם הכי נפוץ של הארץ, השם שהשתרש מימי קדם ועד היום? (ארץ ישראל)
 - מה מלמד השם הזה (הארץ שייכת לעם ישראל, הארץ מתאימה לעם ישראל, רק בארץ ישראל עם ישראל יכול לחיות נכון ולקיים את התפקיד שלו).
- נסכם ונאמר: לעם ישראל יש תפקיד להיות דוגמא לכל האנושות, לעבוד את ה' ולהיות קדושים. רק בארץ ישראל יכול עם ישראל לקיים את הייעוד שלו, את תפקידו המיוחד.

שלב ג': "ועם כל חורבנה היא טובה מאד" (זוגות)

- נספר: נמצאה איגרת מתקופת ימי הביניים שמתארת את המצב בירושלים. את האיגרת כתב הרמב"ן לבנו נחמן. הרמב"ן התגורר בעכו ונסע לבקר בירושלים. באיגרת הוא מתאר לבנו את אשר ראה בביקורו. הרמב"ן הוא דוגמא ומופת למי שקיים את דברי חכמים: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל, בעיר שרובה גויים, ואל ידור בחוצה לארץ, ואפילו בעיר שרובה ישראל".
- הצעה: נקרא את האיגרת קריאה ראשונית ונדגיש בקריאה את המשפטים המסומנים:

"יברכך ה', בני נחמן, וראה בטוב ירושלים, וראה בנים לבניך, וכשולחנו של אברהם אבינו יהיה שולחנוך.

בירושלים עיר הקודש אני כותב אליך ספרי זה, כי שבח והודאה לצור ישעי זכותי, ובאתי לשלום ביום תשיעי לירח אלול, ועמדתי בה בשלום, עד מחרת יום הכיפורים, אשר פני מועדות ללכת לחברון, העיר קברות אבותינו, להשתטח כנגדם ולחצוב לי שם קבר בע"ה.

ומה אגיד לכם בעניין הארץ, **כי רבה העזובה, וגדל השיממון**, וכללו של דבר, **כל המקודש מחברו חרב יותר מחברו**. ירושלים יותר חרבה מן הכול, וארץ יהודה יותר מן הגליל. ועם כל חורבנה היא טובה מאוד, ויושביה קרוב לאלפיים, ונוצרים בתוכם כשלוש מאות, פליטים מחרב השולטן, ואין

ישראל בתוכה, כי מעת באו הטטרים ברחו משם, ומהם שנהרגו בחרבם. **רק שני אחים צבעים קונים הצביעה מן המושל, ואליהם ייאספו עד מניין מתפללים בביתם בשבתות.** והנה זירזנו אותם, **ומצאנו בית חרב בנוי בעמודי שיש וכיפה יפה, ולקחנו אותו לבית הכנסת.** כי העיר הפקר, וכל הרוצה לזכות בחרבות זוכה, והתנדבנו לתיקון הבית. וכבר התחילו ושלחו לעיר שכס להביא משם ספרי תורה אשר היו מירושלים, והברית שם בבוא הטטרים, והנה יציבו בית הכנסת, ושם יתפללו. **כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים ונשים, מדמשק וצובה וכל גלילות הארץ, לראות בית המקדש ולבכות עליו,** ומי שזיכנו לראות ירושלים בחורבנה, הוא יזכנו לראות בבניינה ותיקונה, בשוב אליה כבוד השכינה. ואתה, בני, ואחיך ובית אביך, כולכם תזכו בטוב ירושלים ובנחמת ציון.

אביכם הדואג ושוכח, רואה ושמח

משה ב"ר נחמן זצ"ל

- נחלק לכל זוג את "אגרת הרמב"ן לבנו נחמן" (נספח 4) ונבקש לענות על השאלות.
- נאסוף מהתלמידים מידע על הארץ בתקופת הרמב"ן. נדבר על הקשיים ועל העזובה.
- נספר שכיום חיים בארץ כשישה מיליון יהודים. כחצי מליון מתוכם גרים בירושלים. הארץ פורחת. בתי כנסת, בתי מדרש, ישיבות ומדרשות פורחים בכל מקום. יש לנו שלטון יהודי. הודו לה' כי טוב.

סיכום: פעילים למען הארץ (זוגות או קבוצות)

- נספר שלמרות כל הטוב עדיין יש יהודים רבים החיים בתפוצות (כ- 14 מיליון יהודים!).
- נאמר כי אנו רוצים לפעול למען עלייתם. כל זוג יכתוב מכתב למשפחה שעדיין בגלות. תוכן המכתב יכלול את אחת משתי האפשרויות הבאות או את שתיהן:
 - מכתב הדומה למכתבו של הרמב"ן ובו תיאור החיים בארץ היום, כולל תיאור מצבה של ירושלים.
 - מכתב המשכנע את המשפחה לעלות לארץ הכולל דברים שלמדנו בשיעור, כולל פירוט ייחודה של הארץ.
- נחזור לשש הקבוצות בהן ישבנו קודם. נחלק לכל קבוצה רצועת בריסטול וטושים.
- נבקש מכל קבוצה לכתוב כרזה שתשכנע יהודים לגור כאן בהקשר של הנושא עליו למדה.
- נערבב את הכרזות ונבקש מהכיתה להתאים כרזה לקבוצה על פי הנושא שלה. לדוגמא:
 - ארץ הקודש מחכה לך רק שם תוכל לבנות את המקדש = ארץ המקדש
 - ארץ ה' מחכה לך, שם תוכל לעבוד את ה' = ארץ נחלת ה'.
 - רוצה קשר עם ה'? רוצה להיות נביא? רק בארץ ישראל תוכל להגשים את חלומך. = ארץ הנבואה.
 - וכן הלאה.
- נתלה את הכרזות בסביבת הלמידה.

הנביא

נהדרת

אברהם

ישראל

היקרדש

המקדש

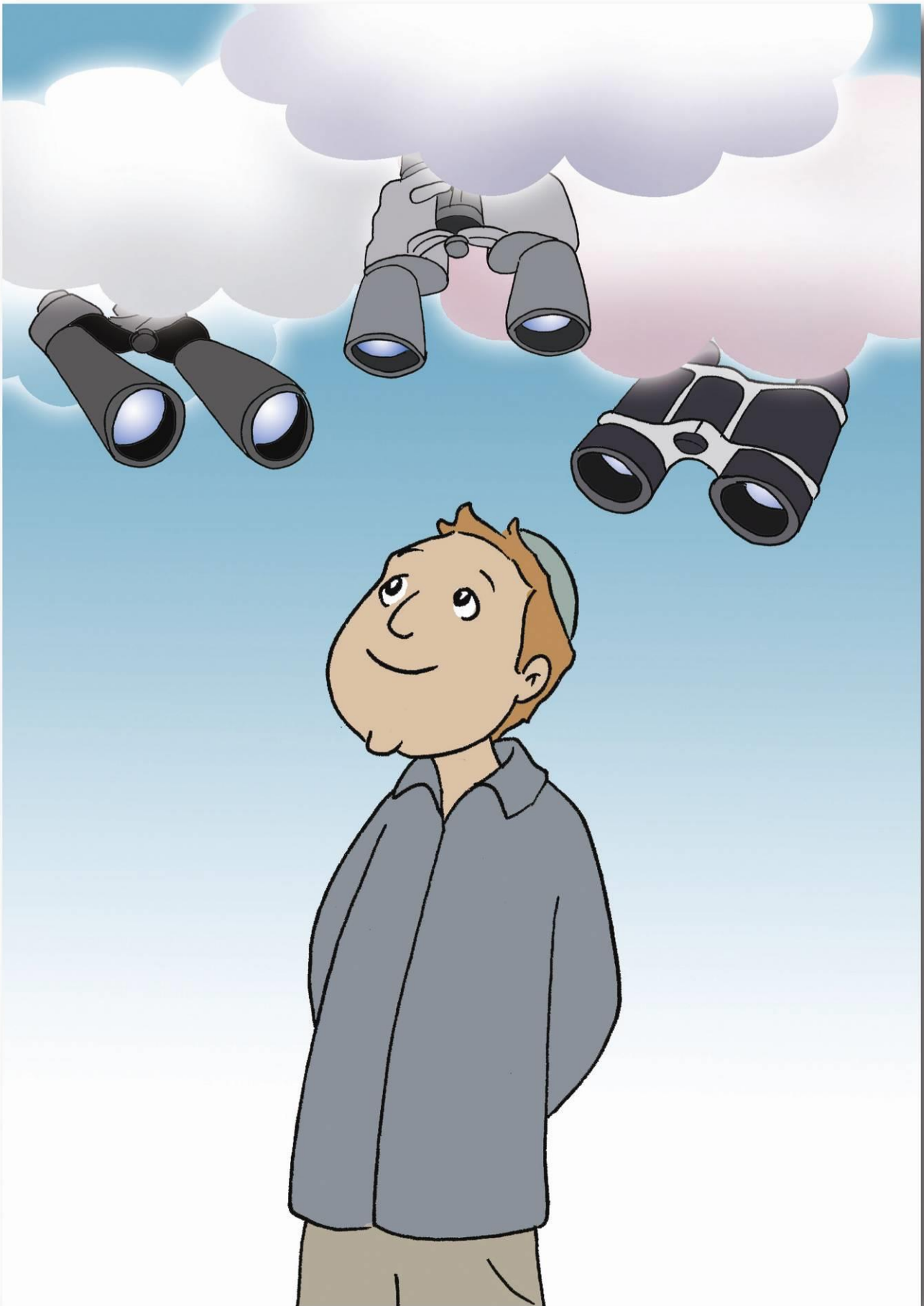

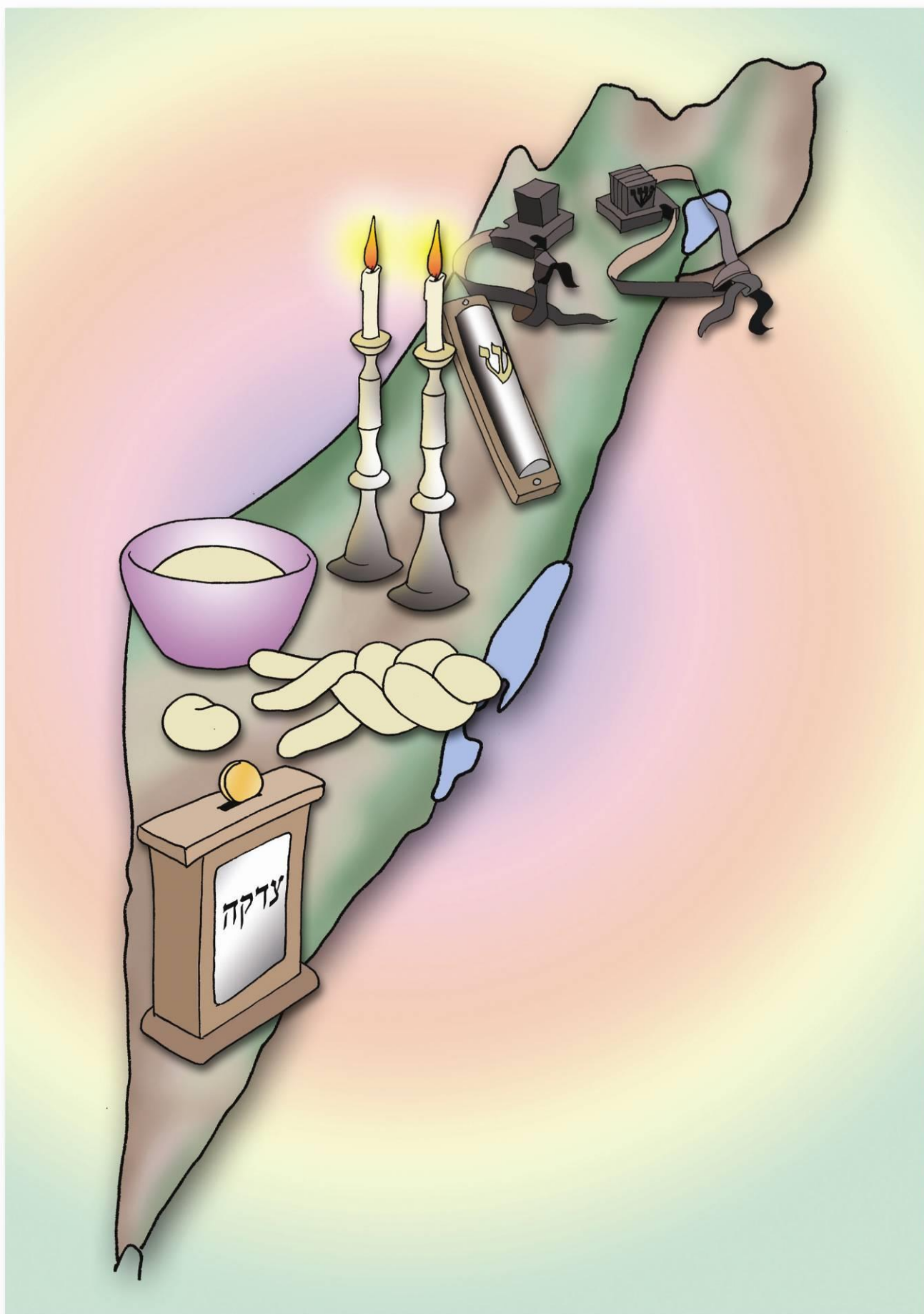
המצוות

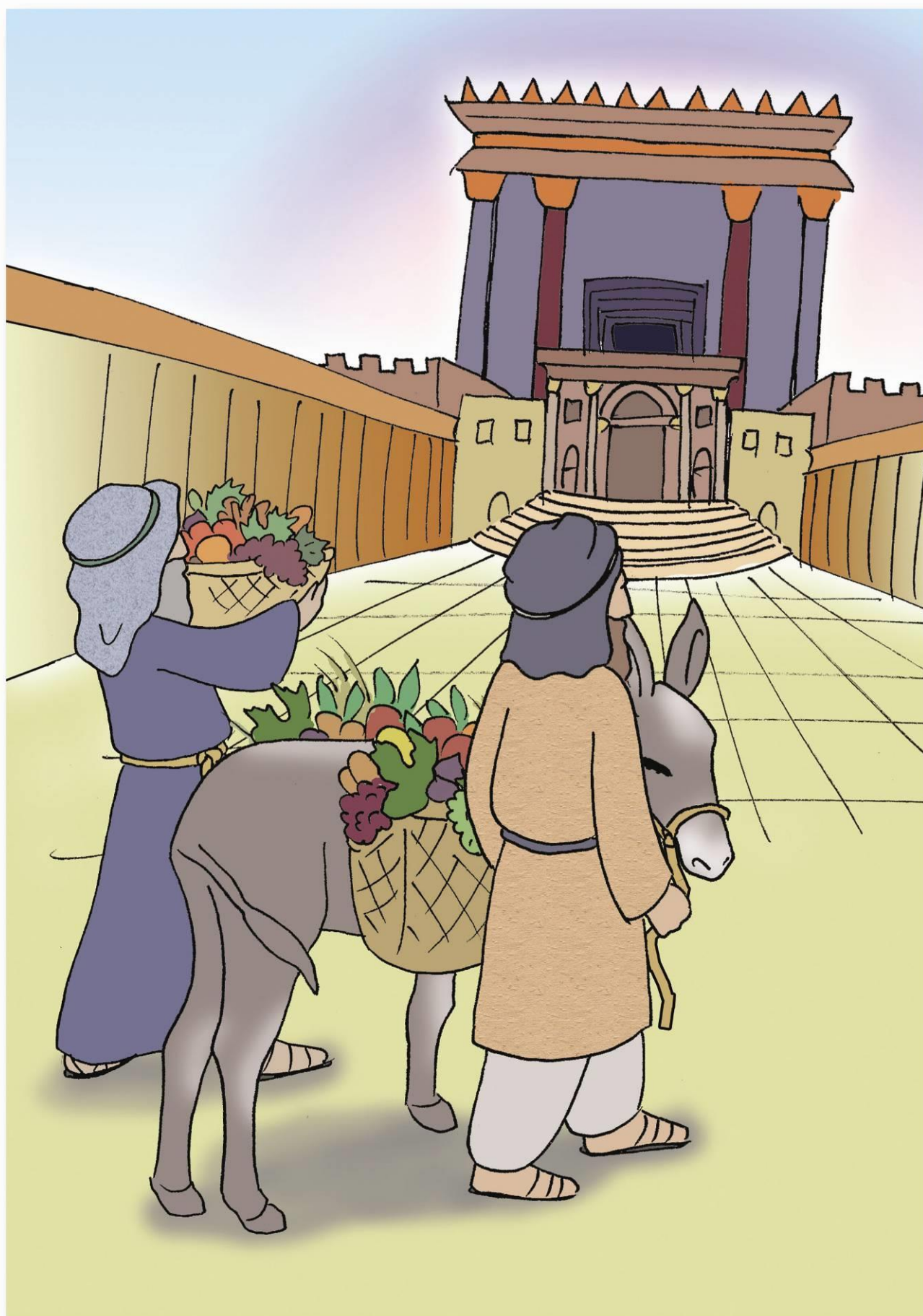
הרעננה

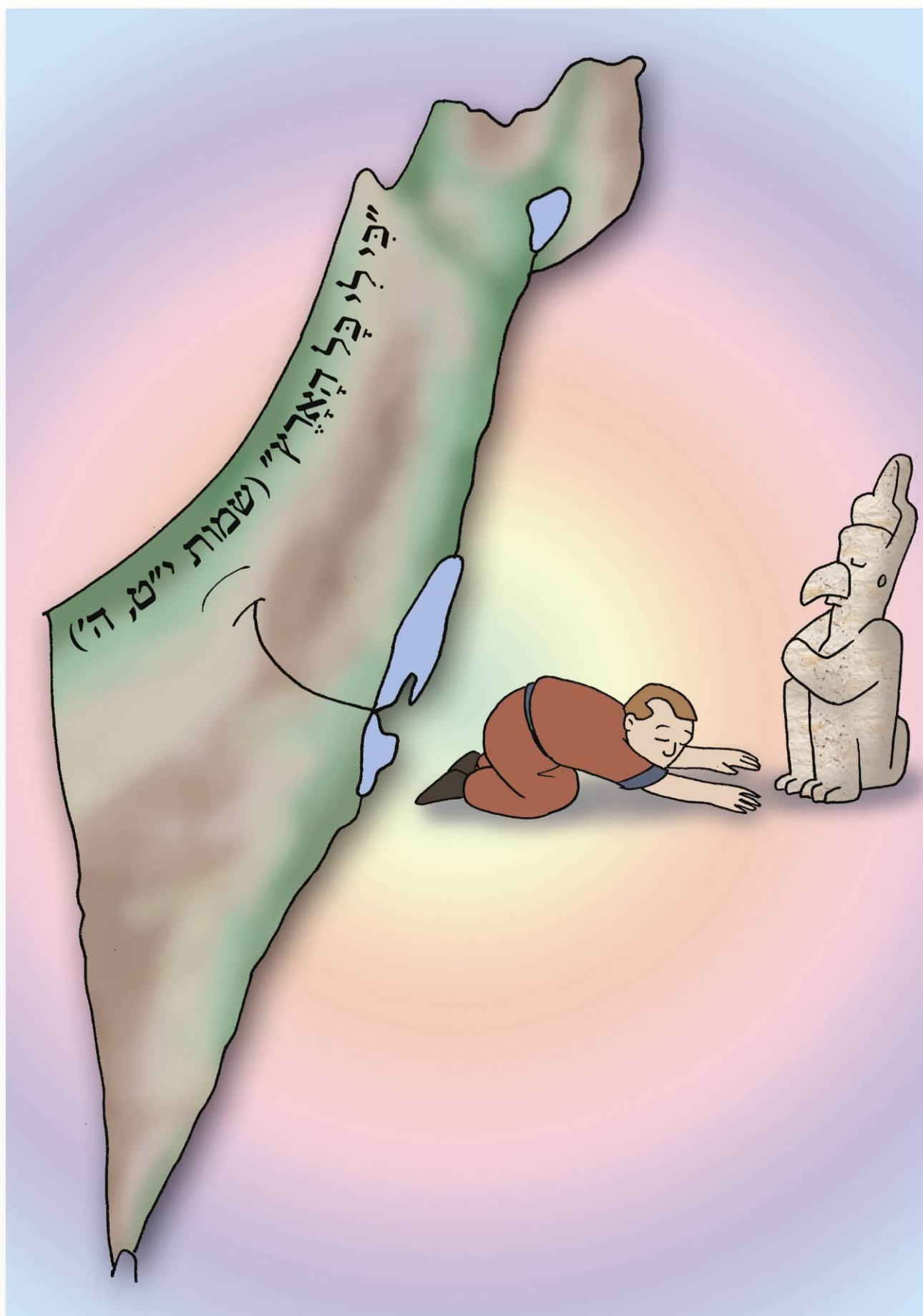

"לְזַרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" (בראשית ט"ו, י"ח)

ארץ

"ארץ ישראל היא ארץ הנבואה, ארץ שהשכינה שורה בה" (הרב אברהם יצחק הכהן קוק). הנבואה היא התגלות ה' אל אדם באמצעות מראה או חלום. ישנן דרגות שונות בנבואה, והגדולה שבהם נבואת משה: "פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבָּר בּוֹ" (במדבר י"ב, ח'). הנבואה אפשרית רק בארץ ישראל או בעבורה. היום הסתלקה הנבואה אך אנו מאמינים כי היא עתידה להתחדש בעזרת ה'. תארו לכם כמה אושר יש לאדם שבורא עולם נגלה אליו ומעביר לו מסר! כמה אושר יש לאדם שבאמצעות שיפור מידותיו ומעשיו מגיע לקרבת אלוקים שכזו! זה ייתכן רק כאן, בארץ הנבואה.

- מי הנביא שבחר לברוח מנבואתו ומתפקידו על ידי זה שיצא לחוץ לארץ? (רמז: שמו של הנביא מסתתר בתוך האותיות: תמי בננה אויי)

ארץ

"אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ. תָּמִיד עֵינֶי ה' אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה" (דברים י"א, י"ב). בארץ ישראל יש השגחה מיוחדת. ה' משגיח עלינו כמו אבא שמסתכל על בנו, שומר עליו ואינו גורע ממנו מבט. בארץ ההשגחה יש קשר מיוחד בין ה' לעם ישראל. ה' מוריד לנו גשם ומשקה עבורנו את התבואה, בניגוד לארץ מצרים שמקבלת מים מהנילוס. בארץ ההשגחה יש הזדמנות לקשר מיוחד עם ה'. בארץ ההשגחה עם ישראל מוגן ובטוח יותר מכל מקום אחר בעולם.

- חשבו כיצד התלות בגשם יוצרת קשר עם ה' ומוכיחה את השגחת ה'?

ארץ

ארץ ישראל ירושה היא לנו מאבותינו, שנאמר: "וְנָתַתִּי אֶתְּהָ לָכֶם מוֹרָשָׁה, אֲנִי ה'" (שמות ו', ח') - ירושה היא לכם מאבותיכם" (בבא בתרא קי"ט ע"ב).

הקב"ה הבטיח את ארץ ישראל לאברהם, ליצחק, ליעקב ולבניהם עד עולם.

לאברהם אמר: "לְזָרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" (בראשית ט"ו, י"ח).

ליצחק אמר: "גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֶבְרַכְּךָ. כִּי לְךָ וּלְזָרְעֶךָ אֶתְּנָה אֶת כָּל הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְהִקְמֹתִי אֶת הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ." (בראשית כ"ו, ג').

ליעקב אמר: "וְאֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק - לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרַיָּךְ אֶתְּנָה אֶת הָאָרֶץ" (בראשית ל"ה, י"ב).

אנו בני בניהם של אבותינו הקדושים, זרע אברהם יצחק ויעקב, זוכים לגור כאן בארץ האבות.

- בתוך ארץ האבות שוכנת עיר האבות. איזו עיר זאת? מדוע מכונה כך? (רמז: שם העיר מסתתר בתוך האותיות הבאות: בור נח)

ארץ

"וְהִיָּיתֶם לִי סִגְלָה מְכֹל הָעַמִּים, כִּי לִי כָל הָאָרֶץ" (שמות י"ט, ה').

ארץ ישראל היא נחלת ה'. בארץ זו קרובים לה' יותר מכל מקום אחר בעולם.

אם חס וחלילה עובדים עבודה זרה בארץ נחלת ה', משהו מוזר קורה - הארץ מקיאה את יושביה והעם יוצא לגלות.

ארץ נחלת ה' לא יכולה להכיל בקרבה עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים וגם לא שנאת חנם בין יהודים, כי אנחנו עם סגולה שגר בארץ נחלת ה'.

- ספרו על אירוע בעברו של עם ישראל שבו הקיאה הארץ את יושביה בגלל שחטאו.

ארץ

עיקר קיום כל המצוות הוא בארץ ישראל. רק כאן בארץ המצוות קיום המצוות פועל על עם ישראל פעולה טובה ומשפיע עלינו ברכה וקשר עם ה'. בגלות מנחים אותנו חכמים לקיים מצוות כדי שלא תשכח התורה מעם ישראל. משל לאדון שכעס על אשתו ושילח אותה לבית אביה, אך ציווה אותה בכל יום להמשיך להתקשט בתכשיטיה למרות שהוא אינו רואה אותה. ומדוע ציווה זאת? כדי שלא תשכח את מנהגיה. ואכן כשהחזירה האדון לביתו הייתה האישה מטופחת ומקושטת ולא היה צריך ללמדה מחדש את מנהגי הגברות המכובדות. כך עם ישראל ממשיך גם בגלות לשמר את המצוות, אבל העיקר הוא להתקשט לכבוד ה' בבית ה'.

• נביא ביקש לחזק את עם ישראל לפני צאתם לגלות וציווה "הַצִּיבִי לָךְ צִיָּנִים" (ל"א, כ'). חז"ל מפרשים "ציֹנִים = מצוות ומעשים טובים שהיו ישראל מצוינים בהם".

מי הנביא? מה ציווה את העם?

(רמז: שמו הפרטי של הנביא מסתתר בתוך האותיות: הו מירי ושמו המלא מסתתר באותיות: חילקו הבינו רימה)

ארץ

ארץ ישראל היא ארץ קדושה כי רק בה אפשר להתחבר ולהתקרב למי שהוא הכי קדוש ונבדל - לה'. איך מתקדשים בארץ הקודש? מקיימים מצוות שקשורות לקדושה של הארץ. העיר הכי קדושה בארץ ישראל היא ירושלים והמקום הקדוש ביותר בירושלים הוא הר הבית, מקום המקדש. גם בתוך בית המקדש ישנן דרגות שונות של קדושה. אל המקום הקדוש ביותר - קודש הקודשים, נכנס האדם הקדוש ביותר- הכהן הגדול, ביום הקדוש ביותר - יום הכיפורים. כמובן שאת בית המקדש אי אפשר לבנות בחוץ לארץ ואפילו לא במקום אחר בארץ ישראל אלא אך ורק בארץ הקודש במקום המקדש.

• מנהיג שאינו משבט יהודה החטיא את העם בכך שהקים בתי מקדש מחוץ לירושלים והעמיד שם עגלי זהב. מי היה המנהיג והיכן הקים את בתי המקדש?

(רמז: שמו של המנהיג מסתתר בתוך האותיות: בנט עבר מיבן)

יברכך ה', בני נחמן, וראה בטוב ירושלים, וראה בניס לבניך, וכשולחנו של אברהם אבינו יהיה שולחנוך.

הירושלים עיר הקודש אני כותב אליך ספרי זה, כי שבח והודאה לצור יעשי זכיתי, ובאתי לשלום היום תשיעי לירח אלול, ועמדתי בה בשלום, עד מחרת יום הכיפורים, אשר פני מועדות ללכת לחברון, העיר קברות אבותינו, להשתטח כנגדם ולחצוב לי שם קבר בע"ה.

1. מהיכן כתב את האיגרת? _____ מתי כתב? _____

2. להיכן ביקש ללכת לאחר יום הכיפורים? _____ לשם מה? _____

ומה אגיד לכם בעניין הארץ, כי רבה העזובה, וגדל השיממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחברו חרב יותר מחברו. ירושלים יותר חרבה מן הכול, וארץ יהודה יותר מן הגליל.

1. כיצד מתאר הרמב"ן את הארץ? באלו מילים השתמש? _____

2. השלימו את דברי הרמב"ן: ככל שהמקום יותר קדוש כך הוא יותר _____

ועם כל חורבנה היא טובה מאוד, ויושביה קרוב לאלפיים, ונוצרים בתוכם כשלוש מאות, כליטים מחרב השולטן, ואין ישראל בתוכה, כי מעת באו הטטרים ברחו משם, ומהם שנהרגו בחרבם.

רק שני אחים צבעים קונים הצביעה מן המושל, ואליהם יאספו עד מניין מתפללים בהיתם בשבתות.

1. כיצד מכנה הרמב"ן את הארץ בפסקה זו למרות חורבנה מה אנו למדים מכך? _____

2. כמה אנשים חיו בירושלים? כמה נוצרים? כמה יהודים? _____

3. כמה יהודים מתאספים בשבת בבית שני הצבעים היהודי? _____

והנה זירזנו אותם, ומצאנו בית חרב בנוי בעמודי עיש וכיפה יפה, ולקחנו אותו לבית הכנסת, כי העיר הפקר, וכל הרוצה לזכות בחרבות זוכה. והתנדבנו לתיקון הבית. וכבר התחילו ושלחו לעיר שכם להביא משם ספרי תורה אשר היו מירושלים, וההריחום עם הבוא הטטרים, והנה יצונו בית הכנסת, ושם יתפללו. כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים ונשים, מדמשק וצובה וכל גלילות הארץ, לראות בית המקדש ולהכות עליו.

1. מה הקים הרמב"ן בעיר?
2. תארו כיצד הקים? מי נתן לו רשות?
3. מהיכן הביא ספרי תורה?
4. מי השתמש במבנה שהקים? מהיכן באו היהודים לירושלים ולשם מה?

ומי שזכנו לראות ירושלים בחורבנה, הוא יזכנו לראות בהניינה ותיקונה, בשוה אליה כבוד השכינה.

ואתה, בני, ואחיד ובית אביך, כולכם תזכו בטוב ירושלים ובנחמת ציון. עליתי אל הר הזיתים, המכוון כנגד הר הבית והסמוך לו, אין ביניהם אלא עמק יהושפט, ושם, כנגד בית המקדש, קראתי חרוזותיו בהכייה רבה, כאשר ניהא.

מה עשה הרמב"ן כשהיה על הר הזיתים? מדוע נהג כך?

ומי ששיכן שמו בבית המקדש, ישגיא וירבה שלומכם עם שלום כל קהל עירכם המכובד והקדוש, לעדי עד ולנצח נצחים, יגדל שלוותכם אמן.

אביכם הדואג ושוכח, רואה ושמח
משה ה"ר נחמן זצ"ל.